

De Klomp, 18 februari 2025

Onderwerp: Zienswijzen op het “plan-MER Windbeleid en RES Gelderland” dd. 10 december 2024

Geacht college van Gedeputeerde Staten (GS) van Gelderland,

Hiermee dienen wij, drie samenwerkende burgerinitiatieven Ede Waait Anders, Veenendaal Waait Mee en Tegenwind Ederveen-De Klomp onze zienswijze in met betrekking tot het “plan-MER Windbeleid en RES Gelderland”. Het plan-MER is beschreven in een hoofddocument en een samenvatting.

Aan dit plan-MER heeft een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ten grondslag gelegen. Hierop hebben wij zienswijzen ingebracht. Uw reactie is in het document “Omgang advies Commissie MER en reactienota zienswijzen NRD” m.b.t. het plan-MER “Windbeleid en RES-provincie Gelderland” bijgevoegd bij de stukken. De uiteindelijke versie van de NRD is niet bij de documenten gevoegd. Daardoor is het niet duidelijk wat de feitelijke opdracht was aan de schrijvers van de MER en aan welke kaders zij zich moesten houden. Daarin zijn logischerwijze inherent al veel beleidskeuzes vervat.

Zienswijze 1

Wij zijn van mening dat de definitieve versie van de NRD voor een helder begrip van de opdracht voor de MER bij de beschikbare documenten opgenomen zou moeten zijn.

Ook is er een uitwerking gemaakt per RES Regio waaronder de Regio Food Valley.

Wij hebben genoemde documenten bestudeerd. Het betreft lijvige documenten waarvan alleen het lezen ervan al een omvangrijke klus is.

De gedetailleerdheid op onderdelen zou kunnen leiden tot de gedachte dat al hetgeen dat nodig is te overzien door bestuurders in het kader van de SMB-richtlijn, de basis voor dit plan-MER, ook afdoende onderzocht en beschreven is. Dit zal in de praktijk moeten blijken.

Op verschillende bestuurlijke niveaus verschilt wat nodig is te overzien in het kader van goed bestuur. Dit is afhankelijk van de breedte van het onderwerp: energieopwekking door wind en zon alleen of breder. Het gaat onzes inziens over het geheel aan aanpassingen aan systemen die nodig zijn om, gebruikmakend van wind en zon, een deel van de energieopwekking te realiseren of meer concreet de plaatsing van één of meer windturbines.

Deze MER is dan ook afhankelijkheid van door de landelijke overheid vastgestelde en vast te stellen normen en randvoorwaarden op betreffend onderwerp (ondermeer met betrekking tot windturbines en de leefomgeving daarvan).

Zienswijze 2

Wij zijn van mening dat het uitblijven van landelijke normen voor het opstellen van deze MER feitelijk een te grote ontbrekende voorwaarde is voor het opstellen ervan. Het anticiperen op de mogelijke bepalingen op landelijk niveau is prematuur. Als voorbeeld noemen wij een afstand tot woningen van 2 maal de tiphoogte van een windturbine. Dit staat nog geenszins vast en zou met even grote stelligheid 4 maal de tiphoogte kunnen zijn, zoals de Deense normen aangeven.

De constatering dat er bij een bepaalde turbinehoogte amper plaatsingsmogelijkheden over blijven, gaat feitelijk geheel niet over de milieueffecten van het toepassen van dergelijke windturbines, maar over de consequenties van de nog vast te stellen normen.

Zienswijze 3

In de MER wordt uitgegaan van de veronderstelling dat wind op land gegeven de doelstellingen noodzakelijk is. Wij hebben evenwel uit recente cijfers begrepen dat de doelstellingen met betrekking tot wind op land al behaald zijn en dat draagvlak voor wind op land ontbreekt.

Op het niveau van de provincie Gelderland zien we dat veel is meegenomen, maar dat voorzieningen voor een ongestoorde stabiele energieopwekking nog onvoldoende zijn belicht.

Zienswijze 4

Wij zijn van mening dat lang niet alle op het niveau van de provincie Gelderland relevante onderwerpen die aan de orde zijn voor een stabiele energieopwekking met behulp van zon en wind voldoende zijn uitgewerkt. Dit in bijzonder met betrekking tot de noodzakelijke aanpassingen in het elektriciteitsnet en voorzieningen om periodes zonder zon en wind toch voldoende elektriciteit beschikbaar te hebben.

Op gemeentelijk en lokaal niveau dient nadere uitwerking door overheden op projectniveau uitgevoerd te worden in plannen-MER, waarbij lokale samenhang met bijvoorbeeld de beoogde woningbouw gezien moet worden.

We begrijpen dat dit plan-MER gebaseerd is op de informatie zoals deze eind 2022 beschikbaar was in de basisregistratie adressen en gebouwen op 8 december 2022. We lezen in de reactienota: "Er is geen rekening gehouden met plancapaciteit of andere autonome ontwikkelingen die voorkomen in bestemmingsplannen of vergelijkbare ruimtelijke plannen met de status van ontwerp". Omgevingsplannen of plannen voor uitbreiding van woongebieden die hierin nog niet waren opgenomen, zijn dan ook niet bij de beoordeling van locaties betrokken. Dit moet op lokaal niveau worden uitgewerkt.

Wij beperken ons in deze reactie tot onze doelstelling: **geen Industriële Windturbines (IWT's) dicht bij woningen**. En dit in bijzonder voor het gebied Ede, Veenendaal en Ederveen-De Klomp.

Zienswijze 5

In algemene zin moet het voor lokale bestuurders volstrekt helder zijn of en in hoeverre dit plan-MER kaders geeft aan plannen voor projecten op lokaal niveau. Wij zien het als noodzakelijk dat er een nadrukkelijk advies aan lokale bestuurders in dit plan-MER komt om na te gaan wat op een bepaalde locatie, in aanvulling op het provinciale plan-MER, in een project-MER nader beschouwd en beschreven moet worden. Dit in bijzonder als het gaat om cumulatieve effecten die

lokaal verwacht moeten worden voor de gezondheid van omwonenden. (Omwonenden nu en zoals deze in omgevingsplannen en/of bestemmingsplannen zijn voorzien)

Zienswijze 6

Een aantal gezondheidsaspecten is onvoldoende beschouwd in het plan-MER. Huidige inzichten, bijvoorbeeld over PFAS en Bisphenol A, die vrijkomen bij erosie van windturbinebladen zijn aanleiding geweest om de normen voedselveiligheid door de EFDA met een factor 20.000 te verzwaren. Dit heeft implicaties voor de kwaliteitseisen aan oppervlaktewater en landbouwgewassen en voor een gezonde leef- en woonomgeving. Dit aangescherpte inzicht is niet meegenomen in dit plan-MER. Deze implicaties kunnen dermate groot zijn dat het plan-MER onzes inziens hierop geactualiseerd moet worden.

In de samenvatting lezen we, op pagina 9 de tweede alinea: “... Er is geen wetenschappelijk bewijs voor directe gezondheidseffecten door geluid van windturbines, maar er zijn bewoners die zich hier wel zorgen over maken. ...”. Dit is niet waar. In het rapport van Windwiki “Reactie op Factsheet Windturbines en Gezondheid”, november 2023, lezen we dat er ook geen wetenschappelijk bewijs is dat aantoonde dat er **geen** gezondheidsschade is door windturbines.

Zienswijzen 7

- 7.1 Daar waar negatieve milieueffecten, waaronder die op de leefomgeving van omwonenden, niet met zekerheid uitgesloten kunnen worden, dient het **voorzorgsprincipe** toegepast te worden. Niet bouwen als je de effecten op de gezondheid niet weet of zegt te weten. De omwonenden zijn door de stelling “geen wetenschappelijk bewijs” terecht bezorgd. Door de windlobby wordt de stelling gebruikt als argument dat er geen bewijs is voor gezondheidseffecten. Dit is een onterechte omkering van zaken. Het is een taak van de overheid om burgers te beschermen tegen een verslechtering van de woonomgeving en dat is ook de strekking van het Nevele arrest.
- 7.2 Daar waar negatieve milieueffecten, waaronder die op de leefomgeving van omwonenden, verwacht zouden kunnen worden, dienen deze
- nadrukkelijk benoemd te worden,
 - gezien te worden hoe deze te beperken en maatregelen daartoe effectief toe te passen en te borgen
 - en dient gezien te worden hoe compensatie plaats kan vinden
- Bijvoorbeeld de impact van windturbines op de gezondheid: in de beoordelingschaal gezonde leefomgeving in de relatieve beoordeling Geluid onder 7.9 wordt ervan uitgegaan dat buiten 750 meter afstand het geluid niet waarneembaar is door het achtergrondgeluid en op 1500 meter van de IWT wordt het geluid niet meer waargenomen. Hierbij wordt Laagfrequent geluid, dat veel verder draagt, compleet genegeerd!

In het document regionale verdieping Foodvalley, pagina 37, lezen we: “Deze indicator geeft inzicht in de geluidhinder die kan ontstaan als gevolg van een zoekgebied. Daarvoor wordt het percentage ernstig gehinderde gehanteerd dat op basis wetenschappelijke literatuur optreedt bij verschillende geluidsniveaus. De referentie hiervoor: Dit zijn de dosis-effectrelaties die zowel door het RIVM als de WHO als meest betrouwbaar worden geacht. De bron is Janssen et al (2011). A comparison between exposure-response

relationships for wind turbine annoyance and annoyance due to other noise sources. Gedownload via: <http://resolver.tudelft.nl/uuid:e914b62f-4e75-4ebb-a213-867287666500>.”

Zienswijze 8

Onze zienswijze is dat informatie uit een rapport van 14 jaar oud, dat gebaseerd is op windturbines van 150 meter, en dat een onderwerp betreft waar zoveel over te doen is, opnieuw op waarde en relevantie geschat moet worden. Van de 260 meter hoge windturbines is bijvoorbeeld niets wetenschappelijk bekend.

Dus wederom het **voorzorgsbeginsel** als je de negatieve effecten niet kent. Het is in die zin verbazingwekkend dat er miljarden worden gestoken in het bouwen van IWT's op land, maar er geen geld wordt vrijgemaakt om de gevolgen daarvan op gezondheid van mensen te onderzoeken. De overheid schiet hierin tekort bij de bescherming van de burgers.

Zienwijzen 9

Deze zienswijzen hebben betrekking op de notitie "Omgang advies Commissie MER en reactienota zienswijzen NRD" met betrekking tot het "plan-MER Windbeleid en RES Gelderland".

In de reactienota (437 blz.), opgesteld door Berenschot, is gereageerd op onze zienswijzen dd. 18 maart 2023 op de NRD voor dit plan-MER.

Vooraf moet ons van het hart dat het lastig en tijdrovend was om de antwoorden te vinden op de door ons ingebrachte zienswijzen. Maar dit terzijde.

Een aantal zaken is ons opgevallen:

- 9.1 Een aantal door ons geformuleerde zienswijzen is slechts gedeeltelijk geciteerd, waardoor inhoud en argumenten niet terecht zijn gekomen in de reactienota. Hierdoor hebben ambtenaren en bestuurders aan wie onze zienswijzen werden gericht geen of onvoldoende zicht op inhoud en argumenten die wij aanreikten. Dit zal ook voor door andere indieners ingebrachte zienswijzen gelden. Wij vinden dit een minachting van onze inbreng en een gemiste kans om onze bestuurders van door ons relevant geachte informatie te voorzien.
- 9.2 Doordat een aantal door ons geformuleerde zienswijzen slechts gedeeltelijk is geciteerd, valt niet op dat antwoorden soms slecht of niet passen op de door ons geformuleerde zienswijzen. Wij vinden dit uitermate slordig en een gemiste kans om onze bestuurders van door ons relevant geachte informatie te voorzien.
- 9.3 Op een aantal van door ons geformuleerde zienwijzen wordt geantwoord dat dit het detailniveau van de plan-MER overstijgt. Dit kunnen wij ons voorstellen, maar het is dan wel fijn als daar een argumentatie bij is en ook wordt aangegeven waar op welk ambtelijk niveau en bij welke bestuurlijke overweging of besluitvorming dergelijke zienswijzen dan wel zouden kunnen worden ingebracht.
- 9.4 Wij kunnen ons voorstellen dat ambtenaren en bestuurders niet alle 437 bladzijden van de reactienota uitvoerig lezen. Er zal een samenvatting van gemaakt zijn. Wij menen dat een dergelijke samenvatting ook beschikbaar zou moeten zijn voor de indieners.
- 9.5 Op een aantal van de door ons geformuleerde zienswijzen wordt geantwoord dat dit op projectniveau kan worden uitgewerkt. Ook dit kunnen wij ons voorstellen, maar het zou dan goed zijn een overzicht op te stellen waarvan dit aan de orde is en dit aan lokale

bestuurders mee te delen. Dit ter voorkoming van onduidelijkheden en (wellicht onterechte) verwachtingen of lokale bestuurders hiervan wel kennis hebben genomen.

Wij vertrouwen erop dat u onze zienswijzen ter harte zult nemen en zullen de verdere uitwerking van de wind en zon plannen in onze omgeving met nauwlettendheid volgen.

Ter afsluiting en ter uwe informatie.

Begin februari 2025 publiceerde Windwiki <https://www.windwiki.nl/voor-bestuurders-expresinformatie-2/>
Hierin worden onder andere de zaken toegelicht waaraan wij refereren in hierboven vermeldde zienswijzen.

Met vriendelijke groet,

Namens de samenwerkende burgerinitiatieven

Ede Waait Anders, Veenendaal Waait Mee en Tegenwind Ederveen-De Klomp,

Gert J. Muller

Secretaris

Email : info@edewaaitanders.nl

Postadres : Wildeman 3, 3905 TK Veenendaal